

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Навчально-науковий інститут заочного навчання

Юридично-психологічний факультет

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ
В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ
КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ**

науково-практична інтернет-конференція
(Київ. 23 січня 2014)

КИЇВ 2014

Відповідальний редактор:

В.В. Коваленко – ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України.

Заступники відповідального редактора:

В.В. Черней – перший проректор Національної академії внутрішніх справ з навчально-методичної та наукової роботи, кандидат юридичних наук, доцент;

В.В. Сокурєнко – проректор Національної академії внутрішніх справ по службі, кандидат юридичних наук, доцент;

Ю.В. Опалинський – начальник навчально-наукового інституту заочного навчання Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

С.Д. Гусарєв – начальник кафедри теорії держави та права НАВС, доктор юридичних наук, професор; **А.М. Колодій** – начальник кафедри конституційного та міжнародного права НАВС, доктор юридичних наук, професор, член-кор. НАПрН України, заслужений юрист України; **Кузьменко О.В.** – начальник кафедри адміністративного права і процесу НАВС, доктор юридичних наук, професор; **Савченко А.В.** – начальник кафедри кримінального права НАВС, доктор юридичних наук, професор; **Удалова Л.Д.** – начальник кафедри кримінального процесу НАВС, доктор юридичних наук, професор; **Ю.О. Заїка** – начальник кафедри цивільного права і процесу НАВС, доктор юридичних наук, професор; **І.І. Мотиль** – заступник начальника навчально-наукового інституту заочного навчання НАВС, кандидат юридичних наук.

Відповідальний секретар:

В.Л. Федоренко – заступник начальника ННІЗН – декан юридично-психологічного факультету НАВС, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою Національної академії внутрішніх справ (протокол від 19.02.2014 № 7).

Права та свободи людини в контексті модернізації Конституції України / За заг. ред. проф. В.В. Коваленка; матеріали науково-практичної інтернет-конференції ННІЗН НАВС (м. Київ, 23 січня 2014 р.). – К. : Видавництво Ліра-К, 2014. – 192с.

ISBN 978-966-2174-20-5

ББК 341.231.14

© Національна академія внутрішніх справ, 2014

© Видавництво Ліра-К, 2014

ПЕРЕДМОВА

Розвиток України як демократичної, соціальної, правової держави, зміст і спрямованість діяльності якої визначають права й свободи людини та їх гарантії, увійшов у складний період, зумовлений політико-правовою та соціально-економічною кризою в нашій країні. Події останніх місяців новітньої історії України переконливо доводять важливість для громадян та суспільства в цілому такої універсальної цивілізаційної цінності, як права і свободи людини та прагнення захищати їх усіма легітимними способами.

Водночас захист прав і свобод людини не знімає актуальності проблеми вдосконалення їх системи, а також механізмів реалізації цих прав та свобод. Ці питання залишаються на сьогодні важливими як для юридичної науки, так і для правотворчої та правозастосовної практики. У цьому сенсі слід згадати й про численні наукові дослідження вітчизняних учених-правників, присвячені питанням прав і свобод людини та правозахисній діяльності в Україні, й про напрацювання Конституційної Асамблеї (2012-2014) щодо модернізації конституційних прав і свобод людини.

Не можна оминути увагою й те, що учасники сучасних політичних процесів також закликають до започаткування конституційних реформ. Очевидно, що успіх їх проведення безпосередньо залежатиме від того, наскільки законодавець зможе наповнити конституційний проект духом поваги до людини і суспільства, ідеями демократії та верховенства права.

Зазначене обумовлює посилену увагу досвідчених і молодих науковців до проблем утвердження та захисту прав і свобод людини в контексті реалій та перспектив удосконалення Основного Закону. Свої оригінальні думки щодо питань, винесених у заголовок матеріалів інтернет-конференції, висловили і обґрунтували науковці з Національної академії внутрішніх справ, Національної академії правових наук України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Інституту законодавства Верховної Ради України, Луганського університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Основними авторами представлених увазі читача матеріалів стали студенти і слухачі навчально-наукового інституту заочного навчання Національної академії внутрішніх справ. У своїх доповідях вони ґрунтовно розкривають проблеми вдосконалення прав і свобод людини в контексті конституційної реформи, висвітлюють актуальні питання теорії та історії прав і свобод людини, правозахисної діяльності в Україні та за кордоном, проблеми захисту прав людини в адміністративному, кримінальному та кримінальному процесуальному, цивільному, господарському й трудовому праві, а також шляхи і напрямки вдосконалення чинного законодавства у сфері прав та свобод людини.

7) предметом зберігання виступає тільки рухоме майно, за винятком зберігання в порядку секвестру, предметом договору охорони можуть виступати як рухомі, так і нерухомі речі. За договором охорони можна охороняти й так звані одухотворені об'єкти (фізичних осіб), пов'язані з ними особисті немайнові блага: тілесну недоторканість, фізичних осіб, інші спеціальні об'єкти – громадський порядок, безпеку. За договором зберігання таке неможливо;

8) договір зберігання, як правило, ґрунтується на вільному, нічим не обмеженому волевиявленні сторін. Обов'язковість укладення договору охорони з певним контрагентом може передбачатися в нормативному акті. Так, український уряд постановою від 10 серпня 1993 р. затвердив Перелік об'єктів, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ за договорами;

9) виключна відплатність договору охорони;

10) межами відповідальності. Попри те, що суб'єкт охорони виступає як професійний зберігач, проте передбачений для нього законом обсяг відповідальності менший, ніж у останнього. Так, аналіз п. 2 ст. 8 Закону України "Про охоронну діяльність" дозволяє зробити висновок, що законодавець не покладає на суб'єкта охоронної діяльності відповідальність без вини, на відміну від ст. 950 ЦК України, яка передбачає відповідальність зберігача і за випадок ;

11) ознаки алеаторності (ризикованості) договору охорони. Оплата послуг охорони не залежить від того, чи мали місце насправді посягання на об'єкт, що охоронявся, і чи докладала охорона додаткових зусиль із метою забезпечити збереження об'єкту або ж її дії обмежувалися виконанням дій попереджувального характеру.

Зазначені особливості договору охорони дозволяють зробити висновок про особливу правову природу договору охорони, його специфічності, необхідність розглядати в системі цивільно-правових договорів в якості самостійного цивільно-правового договірної інституту, що потребує додаткової правової регламентації, що дозволить, з урахуванням його поширеності, забезпечити належний захист майнових прав та інтересів учасників цивільного обороту.

Кривошия І.М.,

студент 5-К курсу юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

УМИСНЕ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

Процес кодифікації кримінального права України у своїх світоглядних і філософсько-правових засадах спирався на "Німецьке кримінальне уложення" (1871). Розробником останнього був Генріх фон Фрідберг (1813-1895), що поклав в основу німецького кримінального

права концептуальний підхід до поняття, видів і системи злочинів, який був характерною рисою філософії права Г.В.Ф. Гегеля. Зокрема, це знайшло своє вираження у тому, що виклад майнових злочинів у "Німецькому кримінальному уложенні" розпочинається з крадіжки (розділ 19), оскільки кримінальне право, в першу чергу, спрямоване на захист приватних правовідносин, далі переходить до поняття розбою і поєднаних з ним правопорушень (розділи 20-21), описує різні види шахрайства (розділи 22-26) та завершується умисним знищенням або пошкодженням майна, до якого також приєднані функціонально споріднені правопорушення (розділи 27-29). Наприкінці доданий також перелік посадових злочинів (розділ 30), але він уже не виступає в якості компонента кримінальної відповідальності і позначає перехід від кримінальної до адміністративної юстиції. Звідси можна зробити висновок, що склад злочину умисного знищення або пошкодження майна містить у собі кримінально-правову санкцію, яка має підсумовуючий характер й у такий спосіб дозволяє підводити своєрідну риску під усією системою злочинів і покарань, створених для захисту речових прав. У юридичному плані це впливає з того, що якщо всі інші норми кримінального права можуть забезпечувати законним володільцям лише відносний (стосовно певного виду правопорушення) захист їхніх речових прав та інтересів, то у даному випадку законодавець веде мову про надання даним правам й інтересам уже універсального і абсолютного захисту.

Загальність як ознака абсолютного захисту розкривається законодавцем, по-перше, у тому, що у випадку умисного знищення або пошкодження майна має місце припинення права власності стосовно будь-якого (рухомого і нерухомого) майна, в той час як у випадку крадіжки/розбою припинення права власності (у приватноправовий спосіб – крадіжка / публічно-правовий спосіб - розбій) має місце лише стосовно рухомого майна (не передбачається можливість викрадення будинку / земельної ділянки). По-друге, у випадку шахрайства з юридичної точки зору має місце не стільки припинення за особою речових прав, скільки припинення за нею права передавати свої речові права (таким чином, ушкоджується не речове, а зобов'язальне право), тобто під кримінально-правовий захист потрапляє не причина, а наслідок виникнення у особи майнових прав.

Сутнісну значимість кримінально-правового захисту речового права сучасний німецький дослідник проф. Ренгієр убачає у тому, що "при майнових деліктах злочини проти права власності на речі і злочини проти майна як цілого становлять собою дві групи, де злочини проти речового права входять у майнові делікти в широкому сенсі цього слова". Оскільки майно, за визначенням, на відміну від речей, характеризується оборотом, це і є основна відмінність між способами захисту цивільних прав, встановлених у цивільному праві і способами захисту цивільних прав, установлених у кримінальному праві: захист речових прав у цивільно-правовий спосіб надається шляхом захисту майнових

зобов'язань, натомість, у кримінально-правовий спосіб захист майнових зобов'язань відбувається шляхом захисту речових прав. З часів автора першого підручника з німецького кримінального права Франца фон Ліста (1851-1919), засновника і голови Німецького криміналістичного союзу (1882), у правовій науці в якості вихідного пункту, з якого розпочинається викладення всієї системи злочинів та покарань, закріпилося розуміння цього злочину як вузького поняття, тобто як умисного знищення або пошкодження речей. У сучасній німецькій правовій науці прийнято вести мову про те, що правові наслідки закріплення на законодавчому рівні розуміння цього делікту у широкому сенсі цього слова виявилися у Німеччині у формі видання "Постанови про знищення або пошкодження народного майна" від 5 вересня 1939 року, якою було започатковано кримінально-правове переслідування за політичний злочин, сумнозвісно відомий під своєю неформальною назвою – "шкідництво". У радянському кримінальному праві аналогічний склад злочину закріплювала стаття 54 Кримінального кодексу УРСР 1927 р. ("зруйнування або пошкодження громадського чи державного майна") і стаття 61 Кримінального кодексу УРСР 1960 р. ("шкідництво"). У Постанові Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки" від 02.07.1976 р. (в редакції Постанови від 3 березня 2000 року) об'єктивна сторона злочину умисного знищення або пошкодження майна до цих пір не була викладена окремо від заполітизованої потреби захисту цивільно-правових зобов'язань, тобто закріплена також як шкідництво: "знищення державного або колективного майна – це приведення його у повну непридатність до використання за цільовим призначенням. Унаслідок знищення майно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність. Пошкодженням майна визнаються погіршення якості, зменшення цінності речі або приведення її на якийсь час у непридатний до використання за цільовим призначенням стан". Проте з цього приводу слід зазначити, що характерною ознакою ринкової економіки є те, що у правовій державі особа відповідає за цивільно-правові зобов'язання (в тому числі і перед державою) тільки своїм майном, тобто її зобов'язання носять винятково майновий характер, а характерною ознакою феодальної економіки є те, що зобов'язання носять не майновий, але особистий характер, тобто нерозривно пов'язані з особою, яка їх виконує: у випадку, коли для покриття витрат у неї не вистачає коштів, їхнє стягнення відбувається у натуральний спосіб, тобто використовується обернення боржника кредитором у кріпосну залежність.

Мядзель О.В.,

студент 5-К-Н курсу юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Утвердження, забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, а також основоположною складовою процесу реформування правової системи України та розбудови громадянського суспільства. Головною оцінкою діяльності держави й ефективності існуючого на її території правопорядку є забезпечення, насамперед, особистих немайнових благ, які становлять сутнісну основу як окремого індивіда, так і суспільства як особливого соціального утворення. Визначаючи людину головною соціальною цінністю, Конституція України обумовлює необхідність забезпечення належного стану й нормативного закріплення та гарантій своєчасного і безперешкодного здійснення нею особистих немайнових прав, які є вирішальним чинником суспільного прогресу. З огляду на це, в сучасних умовах розбудови в Україні правової соціальної держави та здійснення реформи цивільного законодавства проблема особистих немайнових прав є однією з найбільш важливих і актуальних у сучасній цивілістиці.

Окрім цього, всі особисті немайнові права виводились з права власності, і лише внаслідок цього правовідносини, які виникали стосовно них могли вважатись такими, що включаються до предмета цивільного права [1; с. 39]. З часом цивілістична доктрина починає переосмислення місця та ролі особи в суспільному житті, оскільки соціальний досвід людства засвідчив, що один тільки інститут приватної власності не здатен всеосяжно охороняти всі інтереси людини і що для охорони суто особистих благ необхідно їх чітке правове регулювання та охорона [2]. Необхідність такої правової трансформації заклали у своїх працях видатні дореволюційні цивілісти Й.О. Покровський, Ю.С. Гамбаров, Г.Ф. Шершеневич, Є.В. Пассек та інші. В післяреволюційний період питання особистих немайнових прав у літературі практично не піднімалось та не досліджувалось. Першою спробою проаналізувати стан особистих немайнових прав у колишньому СРСР, порівнявши їх з аналогічними правами у капіталістичних країнах, стала наукова робота професора К.А. Флейшиц у 1941 р. [3; с. 112] І навіть попри те, що подальша домінанта майнових прав у цивільному законодавстві була збережена, що незмінно призводило до великої питомої ваги цивілістичних наукових досліджень саме у сфері майнових відносин, у радянській правовій науці стали з'являтися серйозні наукові дослідження особистих немайнових правовідносин. Такий науковий поштовх спричинив відповідні зміни і в цивільному законодавстві. Так, уперше була введена в цивільне законодавство ст.7 ЦК УРСР 1963 р., яка регулювала захист особистих немайнових благ, зокрема честі та гідності людини [4; с. 50].